

Lakipalvelu
Taisto Eronen
Juridisk byrå

Keskinäinen testamentti ja edunvalvontavaltuus

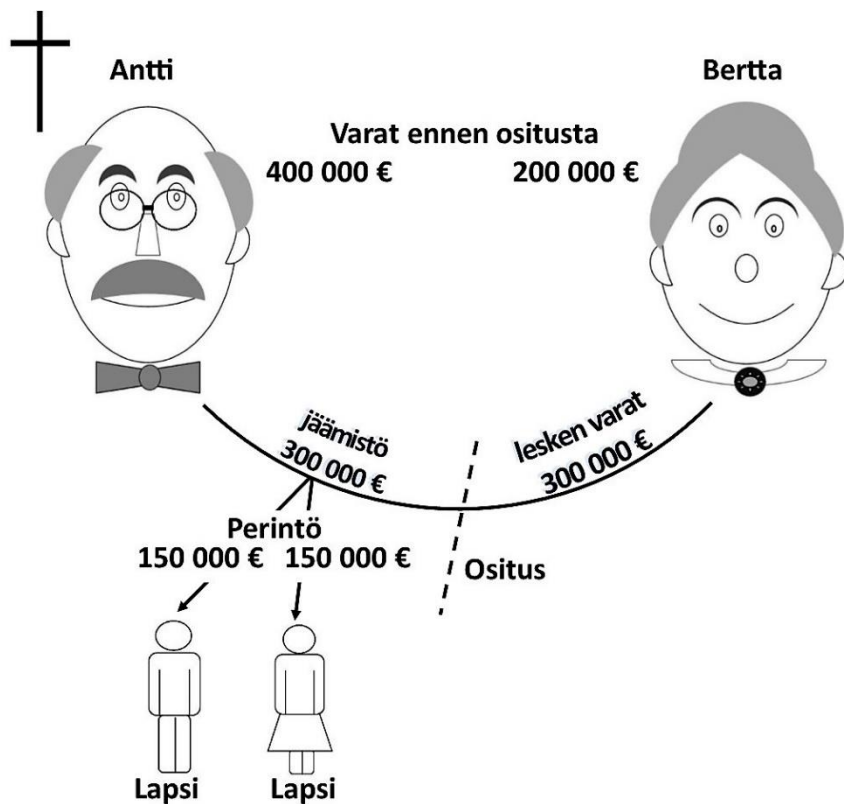
Olarin kansalliset seniorit ry Espoo 14.10.2020

Oikeustieteen maisteri Taisto Eronen

Lakipalvelu Taisto Eronen

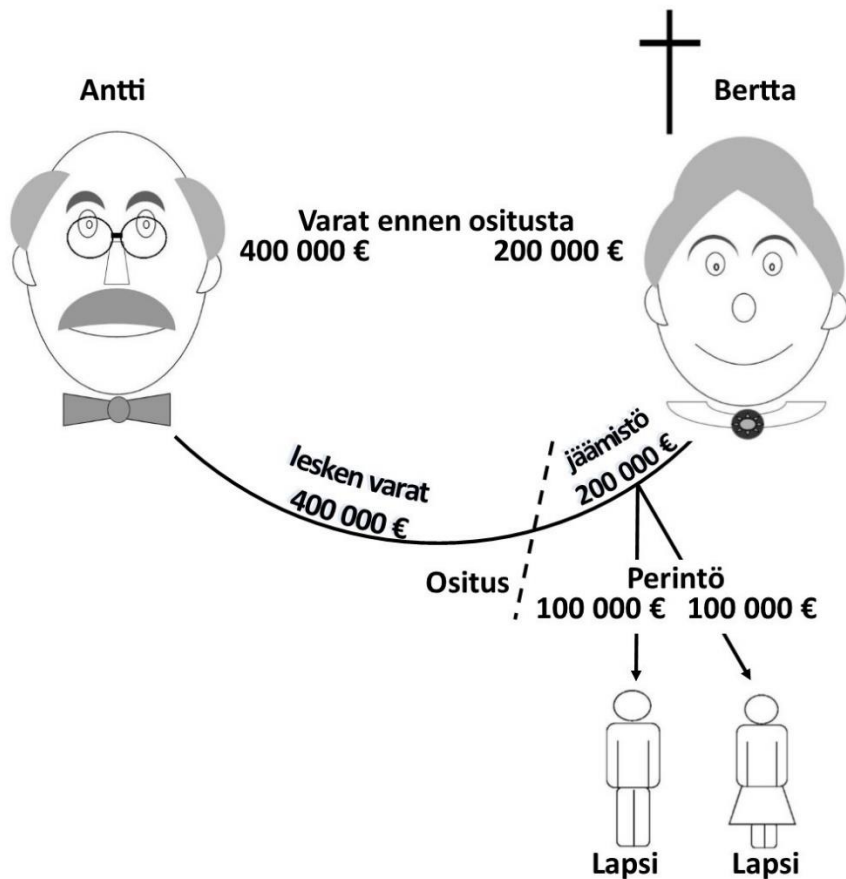
taisto.eronen@lakipalvelu-eronen.fi / 050 409 9160

Jäämistö muodostuu osituksessa

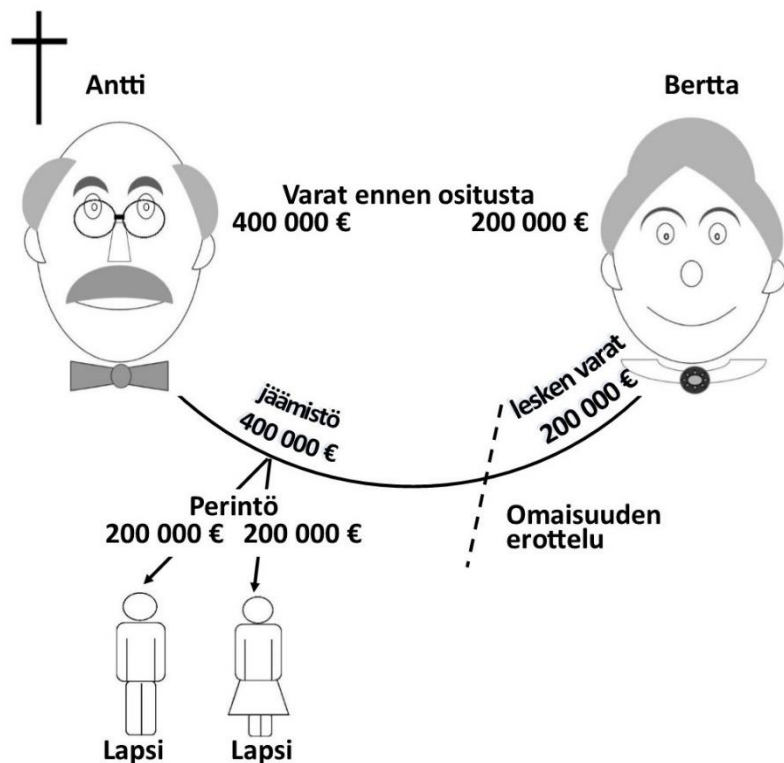
- Antin nettovarat 400 000 € ja Bertan 200 000 €
- Osituksessa puolisoitten varat lasketaan yhteen ja puolitetään
- Avio-osat ovat:
 $(400\ 000 + 200\ 000) / 2 = 300\ 000\ €$
- Varattomampi Bertta saa tasinkona:
 $300\ 000 - 200\ 000 = 100\ 000\ €$
- Antin perittäväksi menevä jäämistö = avio-osa eli 300 000 €
- Bertan varallisuus osituksen jälkeen on myös 300 000 €

Lesken tasinkoetuoikeus vaikuttaa jäämistön suuruuteen

- Antin varat 400 000 € ja Bertan 200 000 €
- Varakkaamman Antin tasingonmaksuvelvollisuus olisi tässä 100 000 €
- Lesken tasinkoetuoikeuteen vedoten Antti ei tasinkoa anna
- Kumpikin puoliso pitää oman omaisuutensa, joten
- Bertan jäämistö on 200 000 €, eikä 300 000 €, kuten se muutoin olisi

Avioehdollakin voidaan vaikuttaa jäämistön suuruuteen

- Antin varat 400 000 € ja Bertan 200 000 €
- Puolisoilla molemminpuolinen avioehto, joten kumpikin pitää omat varansa
- Antin jäämistö on siten 400 000 € ja Bertan varat 200 000 €
- Avioehto voi olla myös yksipuolinen esim. niin, että vain Antilla on avio-oikeus
- Tällöin Antti pitää oman omaisuutensa ja saa vielä puolet Bertan omaisuudesta
- Antin jäämistö olisi tällöin: $400\,000 + (200\,000/2) = 500\,000$ €

Keskinäinen testamentti

Keskinäinen testamentti

- Keskinäinen testamentti on kahden testamentin yhdistelmä samaan asiakirjaan:

Antti ←----- Bertta

Antti -----> Bertta

- jossa Antti antaa testamenttimääräyksen Bertan hyväksi ja Bertta antaa testamenttimääräyksen Antin hyväksi, minkä lisäksi kumpikin puoliso voi määrätä yhteisymmärryksessä toissijaissaajiksi esim. rintaperillisensä.

- On molemminpuolisesti ehdollinen:

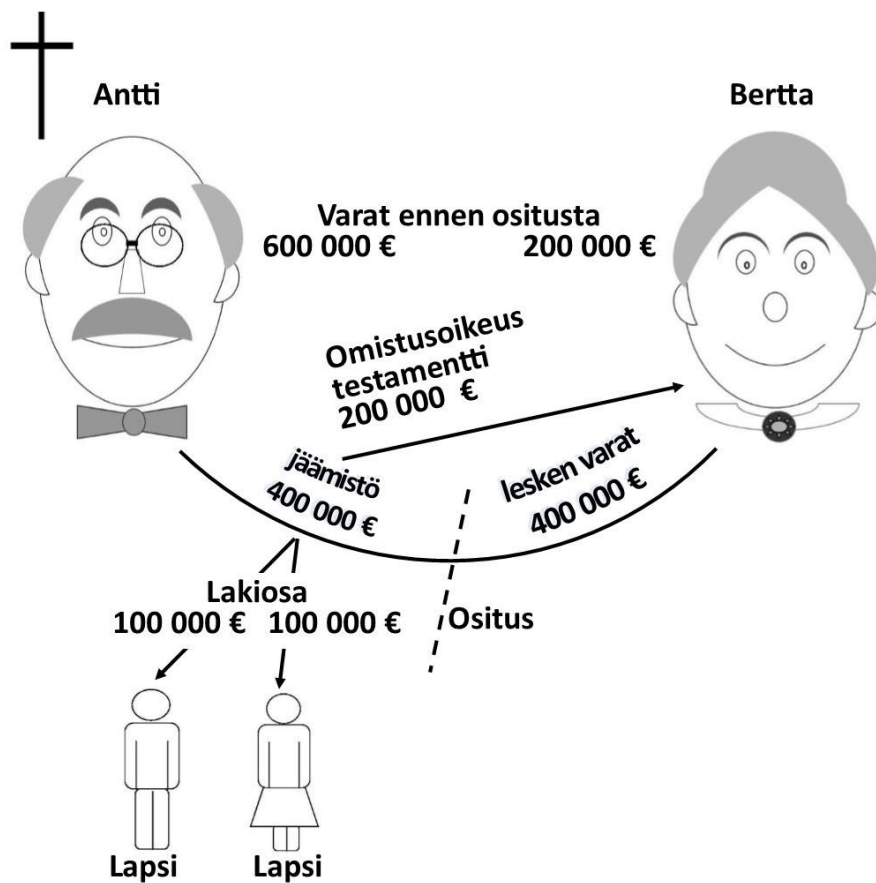
Kalle ←----- Bertta

Antti ←----- Bertta

Antti -----> Bertta

- Voi olla aviopuolisoiden toistensa hyväksi laatima 1) täysi omistusoikeustestamentti, 2) rajoitettu omistusoikeustestamentti tai 3) käyttöoikeustestamentti.
- Pyritään turvaamaan lesken asemaa suhteessa rintaperillisiin, minkä lisäksi on usein tavoitteena saada mahdollisimman suurta verohyötyä.

Keskinäinen täysi omistusoikeustestamentti suosii voimakkaasti leskeä

- Määrätään leskelle täysi omistusoikeus ensin kuolleen omaisuuteen
- Ei ole lesken oikeutta rajoittavaa toissijaismääräystä
- Leski voi vapaasti määrätä omaisuudesta; voi käyttää, myydä, lahjoittaa sekä tehdä testamentin omaisuudesta
- Rintaperilliset voivat vaatia lakiosaansa ensin kuolleen jälkeen; jos eivät vaadi, eivät voi sitä saada myöskään lesken kuoleman jälkeen
- Leski maksaa perintöveron ensin kuolleelta saamastaan perinnöstä (90 000 €:n puolisovähennys huomioiden)
- Leskeltä saamastaan perinnöstä rintaperilliset maksavat perintöveron
- Täyden omistusoikeustestamentin verotus on ankaraa

Keskinäinen täysi omistusoikeustestamentti esimerkki

ANTTI †

BERTTA

- Antin varat 600 000 €
- Osituksessa avio-osa:
600 000 + 400 000/2= (500 000 €)
- Bertalle tasinkona -100 000 €
- Antin jäämistö 500 000 €

- Bertan varat 400 000 €
- Osituksessa avio-osa:
600 000 + 400 000/2= (500 000 €)
- Bertta saa tasinkona 100 000 €
- Bertan varat osituksen jälkeen 500 000 €

Tästä Bertta voi määrätä testamentilla

- Rintaperillisten lakiosat 250 000 €
 - Kallen lakiosa 125 000 €
 - Kaisan lakiosa 125 000 €
- Bertta saa testamentilla 250 000 €

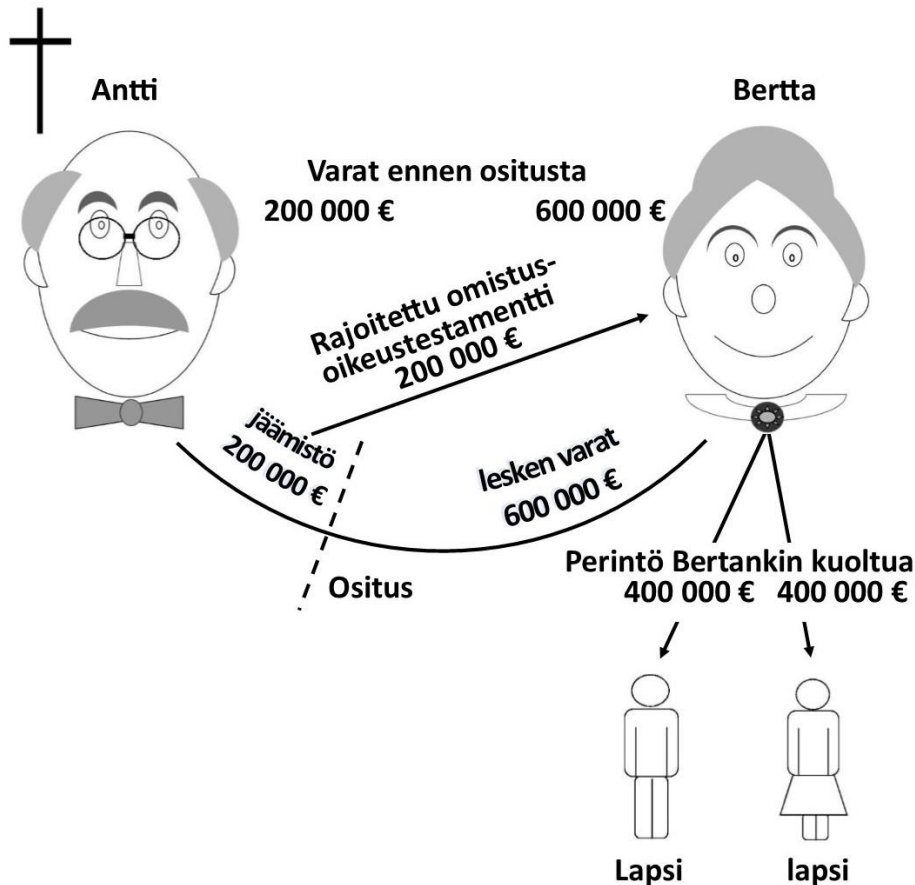
- Bertta saa testamentilla 250 000 €
- Bertan varat testamentin jälk.
- testamentti Kaisalle 750 000 € 750 000 €

Antin jäämistö on jaettu

Kaisa saanut yhteensä	687 500 €
Kalle saanut yhteensä	312 500 €
Yhteensä	1 000 000 €

- Bertta kuolee – jäämistö 750 000 €
 - Kallen osuus 187 500 €
 - Kaisan osuus 562 500 €

Keskinäinen rajoitettu omistusoikeustestamentti turvaa paremmin rintaperillisiä

- Määrätään leskelle omistusoikeus ensin kuolleen omaisuuteen, jota rajoittaa toissijaismääräys rintaperillisten hyväksi
- Leski voi käyttää vapaasti omaisuutta ja voi sitä myydäkin, mutta ei voi lahjoittaa eikä testamentata omaisuutta
- Leski vetoaa tasinkoetuoikeuteensa, eikä anna rintaperillisille tasinkoa
- Rintaperilliset voivat vaatia lakiosaansa Antin jälkeen, mutta eivät vaadi heitä suojaavan toissijaismääräyksen vuoksi
- Leski maksaa perintöveron ensin kuolleelta saamastaan perinnöstä (90 000 €:n puoliso vähennys huomioiden)
- Lapset maksavat lesken jälkeen perintöveron, jota lieventää perinnön saaminen erikseen kummaltakin vanhemmalta

Keskinäinen rajoitettu omistusoikeustestamentti esimerkki

ANTTI †

BERTTA

- Antin varat 600 000 €
- Osituksessa avio-osa:
600 000 + 400 000/2= (500 000 €)
- Bertalle tasinkona -100 000 €
- Antin jäämistö 500 000 €

- Bertan varat 400 000 €
- Osituksessa avio-osa:
600 000 + 400 000/2= (500 000 €)
- Bertta saa tasinkona 100 000 €
- Bertan varat osituksen jälkeen 500 000 €

Tästä Bertta voi määrätä testamentilla

- Rintaperillisten lakiosat 250 000 €
 - Kallen lakiosa 125 000 €
 - Kaisan lakiosa 125 000 €
- Bertta saa testamentilla 250 000 €

- Bertta saa testamentilla 250 000 €
- Bertan varat testamentin jälk.
- testamentti Kaisalle 500 000 € 750 000 €

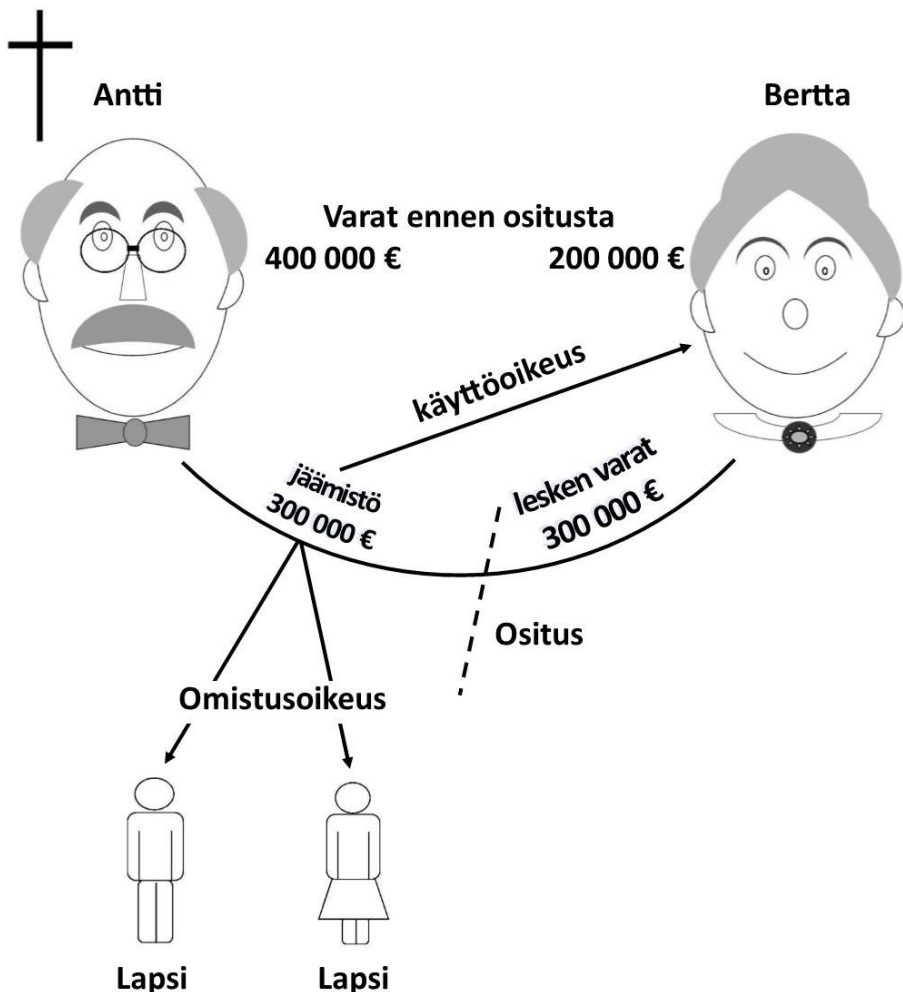
- Bertta kuolee – pesänjako 750 000 €
- Antin toissijaissaajien osuus 250 000 €
 - Kallen osuus 125 000 €
 - Kaisan osuus 125 000 €

- Bertta kuolee – pesänjako 750 000 €
- Bertan perillisten osuus 500 000 €

Kaisa saanut yhteensä	625 000 €
Kalle saanut yhteensä	375 000 €
Yhteensä	1 000 000 €

- perintönä Bertan rintaperillisille
- Kallen lakiosa 125 000 €
- Kaisa saa loput 375 000 €

Keskinäisellä käyttöoikeustestamentilla määräsvaltaa leskelle – omistus rintaperillisille

- Määrätään leskelle käyttöoikeus ensin kuolleen omaisuuteen
- Rintaperillisille omistusoikeus, jota rajoittaa lesken käyttöoikeus
- Leski voi käyttää vapaasti omaisuutta mutta ei voi sitä myydä, ei lahjoittaa eikä testamentata omaisuutta
- Rintaperilliset voivat vaatia lakiosaansa ensin kuolleen jälkeen - heillä on oikeus saada omaisuus rajoittamattomana
- Lesken ei tarvitse maksaa perintöveroa
- Lapset maksavat perintöveron ensin kuolleen omaisuuden siitä arvosta, josta on vähennetty lesken käyttöoikeuden arvo
- Jos ensin kuolleella ei ole muuta omaisuutta kuin asunto, lesken ei kannata ottaa vastaan käyttöoikeustestamenttia, vaan vaatia lesken lakimääräistä asumisoikeutta

Kuinka käyttöoikeuden arvo lasketaan?

- Omaisuuden arvo 300 000 €
- Käyttöoikeuden haltijan ikä 70 v. ikäkerroin 7
- Tuotto 5 % / 300 000 € = 15 000 €
(kesämökki 3 %)
- Käyttöoikeuden arvo $7 \times 15\,000\text{ €}$ = 105 000 €
- Omaisuuden arvo 300 000 €
- ./.. Käyttöoikeuden arvo - 105 000 €
- Omaisuuden perintöverotettava arvo = 195 000 €
 - perintöosa: $195\,000/2 = 97\,500\text{ €}$
 - perintövero: $2 \times 8\,375 = 16\,750\text{ €}$

Edunvalvontavaltuutus

Mikä on edunvalvontavaltuutus?

- Laki edunvalvontavaltuutuksesta ollut voimassa 1.11.2007 lähtien
 - Valtuutuksen avulla henkilö voi etukäteen järjestää asioidensa hoidon siltä varalta, että hän myöhemmin sairauden, heikentyneen terveydentilan tms. syyn takia tulee kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan.
- Edunvalvontavaltuutus korostaa henkilön itsemääräämisoikeutta
 - Henkilö voi itse nimetä valtuutetun ja määrittää asiat, jotka kuuluvat valtuutuksen piiriin. Henkilö voi myös määrätä itse, kuinka tehokkaasti maistraatti valvoo valtuutetun toimintaa.
- Edunvalvontavaltuutus ei poista valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta
 - Edunvalvontavaltakirjan vahvistaminen ei poista automaattisesti valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta, vaan valtuuttaja voi hoitaa asioitaan **yhdessä edunvalvontavaltuutetun** kanssa, jos ymmärtää asiat.

Mitä asioita valtuutus koskee?

- Edunvalvontavaltuutus voi koskea:
 - taloudellisia asioita, esim. pankkiasioden hoitamista, ja/tai
 - henkilöä koskevia asioita, esim. terveyden- tai sosiaalihuoltoon liittyvät asiat.
- Valtuutus voi olla yleisluonteinen tai yksilöity johonkin tiettyyn toimeen:
 - esim. jonkin kiinteistön tai osakehuoneiston hankkiminen
- Yleisen valtuutuksen nojalla voidaan hoitaa kaikkia valtuuttajan asioita, paitsi
 - kiinteistöjä ei voi myydä tai pantata, eikä omaisuutta voi lahjoittaa **ellei valtakirjassa ole erillistä määräystä em. oikeustoimien sallimisesta.**
 - Valtuutetulle **ei kuitenkaan voida antaa oikeutta tehdä korostetun henkilökohtaisia oikeustoimia**, kuten tehdä valtuuttajan puolesta testamenttia, avioehtoa, ositusta, perinnönjakoa, tms.

Edunvalvontavaltakirjan antaminen

Valtakirjan tiukat muotomääräykset

- Valtuuttajan on oltava oikeustoimikelpoinen (18 v., ymmärtää asian)
- Valtuutus tehtävä kirjallisesti ja allekirjoitettava (myös aika ja paikka)
- Kaksi **esteetöntä** todistajaa
 - yhtä aikaa läsnä,
 - todistajalausuma (kuten testamentissa, on suotavaa)
- Valtakirjasta on käytävä ilmi vähintään:
 - valtuuttaja ja valtuutettu tai valtuutetut sekä toissijainen ja varavaltuutettu,
 - valtuutetun tai valtuutettujen kelpoisuus (yleisesti tai yksilöiden),
 - valtuutetun palkkion määräytyminen,
 - määräys valtuutuksen voimaantulosta kun valtuuttaja tulee kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan
- Valtuuttajan annettava valtakirja valtuutetulle tai valtuutetuille

Valtuutettu/valtuutetut

- Valtuuttaja valitsee itse **valtuutetun**, jonka tulee olla luonnollinen henkilö (ei siis mikään yhtiö, tms.)
- **Varavaltuutettu**, jos varsinainen valtuutettu tulee sairauden tai esteellisyyden vuoksi tms. syystä **tilapäisesti** estyneeksi hoitamaan valtuutetun tehtäviä.
- **Toissijainen** valtuutettu, jos varsinainen valtuutettu ei ota tehtävää vastaan, luopuu siitä tai tulee **pysyvästi** estyneeksi toimimaan valtuutettuna.
 - Vara- ja toissijaisen valtuutetun nimeäminen on suositeltavaa, koska olosuhteet voivat huomattavasti muuttua siihen mennessä kun valtuutus astuu voimaan
 - Varavaltuutettuja voidaan nimetä useampiakin niin, että ainakin yhden tulisi kuulua valtuuttajan lähipiiriin ulkopuolelle ja olla **esteetön**

Valtuutuksen vahvistaminen ja voimaantulo

- Kun valtuuttaja tulee kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan, **voi valtuutettu hakea valtakirjan vahvistamista maistraatista**
- Vahvistamisen edellytyksenä on, että:
 - kysymyksessä on edunvalvontavaltuutus ja sen muoto on oikea,
 - valtuuttaja on ollut kelpoinen valtuutuksen tekoon,
 - valtuuttaja on menettänyt kyvyn hoitaa asioitaan,
 - valtuutetulla ei ole edunvalvojaa valtakirjan asioista,
 - valtuutettu ei ole kykenemätön tai sopimaton tehtävään.
- Valtakirja on esitettävä alkuperäisenä sekä lääkärinlausunto tai muu luotettava selvitys valtuuttajan tilasta
 - lääkärinlausunnon tai muun selvityksen saamiseen valtuutetulla on oikeus valtuutuksen antamisen perusteella.
- Valtuuttajaa on kuultava vahvistamisen yhteydessä
 - myös aviopuolisoa on kuultava ja muitakin lähiomaisia voidaan kuulla

Valtuuttajan oikeustoimikelpoisuus

- Valtuuttajan oikeustoimikelpoisuus säilyy
 - edunvalvontavaltuutuksen **vahvistaminen ja voimaantulo ei rajoita valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta**, mutta
 - sallii myös valtuutetun tehdä valtuuttajaa sitovia oikeustoimia
- Ristiriitatilanteessa valtuuttajan kanta ratkaisee
 - valtuuttajan kanta ratkaisee, jos valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta ei ole rajoitettu, valtuuttaja ymmärtää asian ja ilmaisee siitä vakaan tahtonsa
 - valtuuttajan ”perusteeton” vastustus voi johtaa siihen, että maistraatti **määrää edunvalvojan hoitamaan valtuuttajan/päämiehen asioita**

Taloudellisten asioiden hoito

- Huolellisesti **valtuuttajan etua edistäen** ja häntä kuullen
 - valtakirjasta ilmenevän kelpoisuuden ja valtuuttajan toimiohjeiden mukaisesti,
 - valtuutetun tekemä oikeustoimi sitoo, jos toiminut kelpoisuuden rajoissa,
 - toimivallan ylittänyt oikeustoimi sitoo, jos sopimuskomppani ei tiennyt ylityksestä
- Valtuutettu voi hoitaa kaikkia valtuuttajan taloudellisia asioita, **paitsi**:
 - kiinteistöjä ei voi myydä eikä pantata (asunto-osake ei ole kiinteistö),
 - eikä omaisuutta voi lahjoittaa
 - **ellei** valtakirjassa ole erillistä määräystä, että näin voi tehdä.
- Oikeustoimien luvanvaraisuus
 - eräiden oikeustoimien (mm. kiinteistön myynti ja panttaus) luvanvaraisuus **ei koske edunvalvontavaltuutusta**
 - jos valtakirjassa sallitaan kiinteistön myynti ja panttaus, ei valtuuttaja tarvitse tähän erikseen maistraatin lupaa
 - valtakirjassa voidaan kuitenkin määrätä, että lupa tarvitaan

Pankkiasioden hoito

- Valtuutetun on annettava maistraatille omaisuusluettelo valtuuttajan varoista 3 kuukauden kuluessa valtuutuksen vahvistamisesta
- Valtuutetulla on käyttöoikeus valtuuttajan tileihin sekä tiedonsaantioikeus salassa pidettäviin pankki- ja muihin talousasioihin
 - pankki vaatii valtuutetulta alkuperäisen valtakirjan ja maistraatin vahvistuksen
 - pankki tarkistaa, onko yleisvaltakirja vai onko valtuutetun oikeuksia rajoitettu
- Jos valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta ei ole rajoitettu, myös hän voi käyttää omia pankkitilejään edunvalvontavaltuutuksesta huolimatta
 - tästä voi aiheutua ristiriitaa valtuutetun tilinkäyttöoikeuden kanssa
 - pankkikäytännössä neuvotaan toimimaan yhdessä, mutta jos tämä ei käy, niin
 - pankki voi ottaa yhteyden maistraattiin edunvalvojan määräämiseksi
- Jos valtuuttaja haluaa käyttää tilejään, hänelle voidaan avata rinnakkaistili tai tilejä, jonne valtuutettu ohjaa käyttövaroja

Henkilökohtaiset asiat

- **Jos valtakirjassa näin määrätään**, voi valtuutettu edustaa valtuuttajaa sellaisissa henkilöä koskevissa asioissa, joita valtuuttaja ei ymmärrä päätöksentekohetkellä
- Valtuuttajan henkilöä koskevia asioita ovat mm.:
 - valtuuttajan hoitoon ja hoivaan liittyvät asiat,
 - salassa pidettävien tietojen luovutukseen liittyvät kysymykset, ja
 - asumiseen liittyvät kysymykset (esim. palveluasuminen)
- Valtuuttajan hoitoa koskeva suostumus
 - edunvalvontavaltuutettu on potilaan laillinen edustaja, jota on kuultava ennen tärkeää hoitopäätöstä ja joka voi antaa suostumuksen hoitoon
 - myös potilaan lähiomaisia on kuultava ennen tärkeää hoitopäätöstä
 - Jos mielipiteet menevät ristiin, ratkaisee hoitopäätöksen lääkäri
 - potilaan vakaasti ilmaisema tahto (esim. kirjallisessa hoitotahdossa) sitoo valtuutettua ja omaisia

Edunvalvontavaltuutuksen lakkaaminen

- Valtuutuksen peruuttaminen ennen sen vahvistamista
 - valtuutus päättyy kun tehdään uusi valtakirja, tai kun
 - otetaan valtakirja pois valtuutetulta, tai
 - ilmoitetaan valtuutetulle peruutuksesta
- Valtuutuksen peruuttaminen sen vahvistamisen jälkeen
 - peruuttaminen tulee voimaan kun maistraatti on vahvistanut peruutuksen
 - ennen peruutuksen vahvistamista maistraatti tutkii onko valtuuttaja ymmärtänyt peruutuksen merkityksen (ei vahvisteta jos valtuuttaja ei ymmärrä)
- Vahvistettu valtuutus lakkaa kun:
 - valtuutettu ilmoittaa maistraatille luopuvansa tehtävästään,
 - valtuuttaja kuolee,
 - valtuuttajalle määrätään edunvalvoja,
 - valtuuttaja menee konkurssiin